

Vår referanse:

Deres referanse:

Dato:

01.07.2026

parat

Til:

Barne- og familiedepartementet

P.b 9029 Grønland
0133 Oslo

Tlf 21 01 36 00

post@parat.com
parat.com

NO 971 480 270

Høring: NOU 2026:2 Politikk for nye generasjoner

Utredningen gir et solid og nødvendig kunnskapsgrunnlag om utviklingen i fødselstallene og hvilke faktorer som påvirker unges valg om å få barn. Parat deler bekymringen for utviklingen, og støtter behovet for en mer helhetlig politikk.

Samtidig mener Parat at ett perspektiv er avgjørende for å forstå utviklingen, men for svakt vektlagt:

Fødselstall er også et arbeidslivsspørsmål.

For mange unge handler ikke dette om vilje, men om mulighet. Og muligheten avgjøres i stor grad av hvordan arbeidslivet faktisk fungerer.

Arbeidslinja må ligge til grunn

Parats politikk bygger på arbeidslinja: at det skal lønne seg å jobbe, og at arbeid gir grunnlag for trygghet og selvstendighet.

Det gjelder også her. Skal flere kunne etablere familie, må flere ha:

- en jobb å gå til
- en inntekt å leve av
- en arbeidshverdag som er mulig å kombinere med familieliv

Utredningen peker på sammenhengen mellom usikker tilknytning til arbeid og lavere fødselstall. Parat mener dette er helt sentralt, og burde vært drøftet enda tydeligere.

I deler av arbeidslivet er situasjonen preget av:

- midlertidighet
- deltidsarbeid
- uforutsigbar arbeidstid
- lav lønn

I deler av arbeidslivet ser vi også utfordringer knyttet til useriøse aktører og manglende etterlevelse av regelverk. Dette bidrar ytterligere til utrygghet og svekker grunnlaget for å ta

langsiktige valg som familieetablering. Dette er ikke et godt utgangspunkt for å ta store livsvalg.

Parat vil derfor understreke:

- faste og hele stillinger må være hovedregelen
- trygg tilknytning til arbeid er en forutsetning for familieetablering
- gode og forutsigbare arbeidstakerrettigheter, gjennom lov- og avtaleverk, er en viktig del av denne tryggheten
- høy organisasjonsgrad og utbredelse av tariffavtaler bidrar til mer forutsigbare og rettferdige arbeidsvilkår
- et organisert arbeidsliv gir stabilitet og forutsigbarhet

Tidsklemma er ikke et individuelt problem

Utvalget løfter tidsklemma som en forklaring. Det er riktig, men forklaringen stopper litt for tidlig.

Parat støtter utvalgets vektlegging av behovet for større fleksibilitet i arbeidstid og bedre tilpasning til ulike livsfaser.

Dette handler ikke først og fremst om enkeltmenneskers prioriteringer. Det handler om hvordan arbeidshverdagen er organisert. Det har også en tydelig likestillingsdimensjon, der hvordan arbeid organiseres i praksis bidrar til å forsterke forskjeller mellom kvinner og menn.

For mange arbeidstakere er realiteten:

- høyt arbeidspress
- ubekvemme arbeidstider
- lite innflytelse over egen arbeidstid

Særlig i turnus- og serviceyrker er dette en betydelig belastning.

Et arbeidsmiljø preget av høyt press og liten forutsigbarhet påvirker også helse og arbeidsevne, og dermed muligheten til å kombinere arbeid og familieliv over tid. Dette gjelder særlig i yrker med høye emosjonelle krav og stor relasjonell belastning, der arbeidets innhold og organisering kan påvirke både helse, sykefravær og muligheten til å stå i arbeid over tid.

Erfaringer fra arbeidet med sykefravær og et inkluderende arbeidsliv viser samtidig at hvordan arbeid organiseres og ledes, har stor betydning for helse, tilknytning til arbeid og muligheten til å stå i jobb over tid.

Parat mener derfor at:

- arbeidstid og organisering av arbeid må i større grad tilpasses ulike livsfaser
- heltid må være normen, både av hensyn til økonomisk selvstendighet, likestilling og tilknytning til arbeidslivet
- ordninger som gir større fleksibilitet eller redusert arbeidstid i småbarnsfasen, der omsorgsbelastningen er særlig stor, må utvikles, på linje med ordninger som i dag tar hensyn til seniorers behov
- arbeidsgivers ansvar for organisering, bemanning og ledelse må tydeliggjøres

Dette forutsetter større rom for fleksible løsninger tilpasset ulike livsfaser, uten at det går på bekostning av tilknytning til arbeidslivet.

God ledelse, med evne til å planlegge, fordele og følge opp arbeid på en måte som tar hensyn til ansatte i ulike livsfaser, er en forutsetning for å få dette til i praksis.

Reell medbestemmelse gjennom tillitsvalgte og et godt partsamarbeid er en viktig forutsetning for å finne løsninger som fungerer både for virksomheten og den enkelte arbeidstaker.

Dette har også en tydelig likestillingsdimensjon, der særlig kvinner i større grad arbeider deltid, har lavere inntekt og bærer en større del av omsorgsbelastningen.

Familiepolitikken må samtidig ta høyde for at familier etableres på ulike måter. Gode rammevilkår må støtte opp under familieetablering, også for enslige, aleneforsørgere og andre som ikke passer inn i den tradisjonelle kjernefamilien.

Parat mener derfor at tiltak for økte fødselstall må vurderes opp mot hvordan de påvirker likestilling, deltid, lønnsutvikling og fordelingen av omsorgsarbeid.

Økonomisk trygghet er avgjørende

Utredningen peker på økonomisk usikkerhet. Parat mener samtidig at beskrivelsen blir for generell, og i for liten grad fanger opp hvordan dette slår ut for arbeidstakere i lavlønnsyrker og med utrygg tilknytning til arbeidslivet.

For mange i lavlønnsyrker er utfordringen ikke usikkerhet i abstrakt forstand, men helt konkret:

- lønnen strekker ikke til
- det er vanskelig å spare
- bolig er langt unna rekkevidde

For mange blir dermed etablering av både bolig og familie utsatt samtidig. Utviklingen bidrar til å forsterke sosiale forskjeller i hvem som får mulighet til å etablere familie.

Dette gjelder både i privat og offentlig sektor, men kommer særlig til uttrykk i deler av tjenesteytende arbeidsliv.

Parat mener det er behov for mer målrettede virkemidler som gjør det mulig for flere å komme inn i boligmarkedet i etableringsfasen:

- styrking av Husbankens ordninger, herunder startlån
- bedre tilgang til egnede boliger for unge i etableringsfasen
- tiltak som gjør det mulig å etablere seg tidligere, også i områder med høyt prisnivå

For mange er muligheten til å eie egen bolig og skape økonomisk trygghet en viktig forutsetning for å etablere familie. Familiepolitikken må derfor ses i sammenheng med boligpolitikken

Utfordringene slår også ulikt ut geografisk, der tilgang på arbeid og bolig varierer betydelig.

Dette gjelder mange av Parats medlemmer.

Mange unge opplever at fast jobb, økonomisk trygghet og muligheten til å eie egen bolig kommer senere enn for tidligere generasjoner. Det bidrar til at familieetablering ofte utsettes, selv om ønsket om barn er til stede.

Parat mener derfor at:

- lavlønsutfordringer må tas på større alvor
- lønnsutviklingen i utsatte bransjer må styrkes
- økonomisk trygghet i etableringsfasen må prioriteres

Inkludering handler om å bli værende i arbeid

Utvalget peker på utenforskap. Det er viktig, og Parat støtter utvalgets vektlegging av utenforskap som en sentral utfordring.

Men inkludering handler ikke bare om å komme inn i arbeidslivet. Det handler om å få en jobb man kan bli værende i, og som det er mulig å stå i gjennom ulike livsfaser.

Parat vil understreke:

- stabile jobber er en forutsetning for sosial trygghet
- et inkluderende arbeidsliv må gi forutsigbarhet og utviklingsmuligheter
- kompetanse må føre til reell tilknytning til arbeid

Kompetanse og vei inn i arbeid

Parat deler vurderingen av at overgangen fra utdanning til arbeid er viktig.

Det avgjørende er ikke først og fremst lengden på utdanningen, men om den gir en reell vei inn i arbeid.

Samtidig må kompetansepolitikken sees i lys av økende omstillingstakt i arbeidslivet, der kravene til den enkelte arbeidstaker endres raskt.

En god overgang mellom utdanning og arbeid handler også om tidlig kontakt med arbeidslivet. Praksis, læreplasser og annen relevant arbeidserfaring kan bidra til raskere og mer varig tilknytning til arbeidslivet, og dermed styrke grunnlaget for økonomisk trygghet og senere familieetablering.

Parat mener derfor at:

- yrkesfag og fagskole må styrkes
- koblingen mellom utdanning og arbeidsliv må bli bedre
- unge må raskere få fotfeste i arbeidslivet

Avslutning

NOU 2026: 2 gir et godt utgangspunkt for videre politikk. Men skal vi lykkes, må vi være tydelige på hva dette i praksis handler om:

For mange unge står valget ikke mellom barn eller ikke barn. Det står mellom trygghet og utrygghet.

Dette handler også om sosial bærekraft og samfunnets evne til å opprettholde både velferdsordninger og arbeidskraft på sikt.

I et samfunn med økende behov for arbeidskraft og omstilling, er det avgjørende at flere kan stå i arbeid over tid. Et arbeidsliv som ikke er tilpasset livsfaser og belastning, vil svekke både tilgangen på arbeidskraft og grunnlaget for videre samfunnsutvikling.

Parat vil særlig fremheve at:

- arbeidslinja må ligge til grunn for politikken for nye generasjoner
- arbeidslivspolitikken må ses som en del av familiepolitikken
- trygghet, forutsigbarhet og balanse i arbeidslivet er avgjørende

Med hilsen

Rune Berge
Nestleder

Arve Sigmundstad
Fagsjef, samfunns-
og myndighetskontakt